

המצביעים נגד עצמים

צינתי עוד במשפט הראשון, כמנהגנו, מהי הצעתנו הממ- שית לגבי הצעת החוק — שכחו רוב הנואמים האחרים לציין מה הם מציעים, בעצם, חשבתו: „אולי אינם רואים צורך לציין זאת בפירושו, שהרי זה נובע בבירור מתוכן הדברים. הם שוללים.“

עד שבא תור ההצבעה, ואז נהמת.

כאשר מורמות הידיים...

מסתבר שלא כמקרה שכחו רוב הנואמים לציין כיצד הם עומדים להצביע. כי בין הוכח דבריהם ובין הצבעתם היתה פעורה תהום.

„קריאה ראשונה“ של הצעת-חוק מהווה את ההודמנות לכל סיעה לקבוע מהי עמדתה העקרונית לגבי ההצעה. יש רק שלוש אפשרויות:

● מי שמתנגד לעיקר הצעת-החוק — מצביע „להחזיר אותה לממשלה“. כלומר: לצוות על הממשלה לגנוז את ההצעה, או לשנות אותה מעיקרה, ורק אז להביאה שוב לכנסת.

● מי שמסכים להצעה כמו שהיא, מצביע „להעביר“

השר יוסף בורק
חז"ל הם בעד

איתה לוועדה. גם מי שסבור שיש להכניס בו שינויים, אך המסכים להצעה מעיקרה — מצביע כן. (הוועדה המת- אימה דנה אז בהצעה, מתקנת אותה פה ושם, ומביאה אותה לקריאה שניה ושלישית).

● מי שאינו בעד ואינו נגד — נמנע מהצבעה. לפיכך היו רוב סיעות הכנסת צריכות להצביע במלוכד בעד החזרת החוק לממשלה, כהצעתנו. סיעות המפד"ל והמערך היו צריכות להתחלק בין מחייבים ושוללים, כשם שקרה בעת החיכוח, ובשתייהן היו צריכים להיות כמה וכמה נמנעים. רק רפ"י היתה צריכה להצביע במלוכד בעדה.

יהנה מה שקרה במציאות:

● כל המערך, כל גח"ל, רפ"י, המפד"ל, מפ"ם והליבי- רלים העצמאיים — הצביעו בעד העברת ההצעה לוועדה. כלומר: אחרי שכל ציגיהן, או חלק מהן, שללו את הצעת-החוק מכל וכל — הצביעו כאילו היה החוק בסדר מעיקרו, ואין צורך אלא לתקן בו פרט קטן זה או אחר. (לא מובן לי לחלוטין מדוע הצביעו הירות ומפ"ם כפי שהצביעו. הם לא הרוויחו מזה דבר, נדמה לי שכאן פעל הרצון הפשוט להיות עם הרוב, ולא להיראות „קיצוניים“ או „שולליים“).

● יצחק רפאל יצא מן האולם ולא הצביע כלל. אגודת-ישראל, שניצגה גרוס דיבר בלהט נלהב כזה נגד החוק ולא הותיר בו מילה טובה אחת — נמנעה מהצבעה.

● מעשהו של גרוס היה, אולי, התמוה ביותר. יש לו הסבר פשוט: גרוס האגודאי פשוט לא רצה להישאר לבד עמי ועם הקומוניסטים.

● קודרה זו ראוייה לציין, כי לא פעם מיעצים לנו הציני- קאים שלא להצביע עם הקומוניסטים — שמא יוצר הרושם שאנחנו קרובים להם מדי.

● אני שולל גישה זו מעיקרה, כי בעיני היא בלתי-מוסרית. אילו קיבלנו אותה, היינו צריכים להצביע — בעניינים הנוגעים למדינה כולה — וגד הבנתנו ונגד מצפוננו, אך ורק מפני שסיעה אחרת, שאיננו מזדהים עימה בשטחים רבים, נוקטת באותה עמדה.

● אנחנו נמשיך להצביע לפי עקרונותינו — ולא חשוב לנו כלל אם נישאר לבד, או בשכנות שיכולה להראות בלתי-רצויה. לא נשנה את גישתנו רק מפני שסיעות מסר- יימות אחרות, המדברות כנראה בעת הוויכוח, נוטשות את הקרב ברגע המכריע — כאשר מורמות הידיים.

מנת להשיג יתרון לעצמי, נגד הקטין. המיקרה השגור הוא הפוך, כאשר אדם עורך הפגנה כזאת מפני שהוא מאמין בתוס'לב שזה לטובת הקטין.

נגד אלה, המיואשים, החלשים וחסרי-הישע, מכוננת הצעת- חוק זו. היא באה כדי שפקידים יוכלו לעבוד בשקט, כדי שמצפון הציבור השליו לא יזכר, כדי שמיקרים מוזעזעים של סבל אישי לא יפריעו לעבודת-המנגנון.

● **מרדכי סורקיס** (רפ"י): האם קיבלת פעם שבת-ישבת כזאת?

● **אורי אבנרי**: זה לא נעים, חברי-הכנסת סורקיס, איני מאמין לך שזה לא נעים. הקריאה היא לעניין, ובדיוק על כך טוש הוויכוח.

השאלה היא אם באותו מיקרה לא נעים יש לך מוצא נוח — להרים את שפופרת הטלפון ולקרוא לקצין-משטרה — ואז אתה פטור מכל שאר הדאגות, או שאין לך ברירה כזאת, ואחך חייב להפעיל לב אוושי, להסביר, לשכנע ולנסות להגיע אל לבו של האדם שהדבר כואב לו. לא לצורך שעשוע עורך אדם כזה הפגנה!

● **מרדכי בן-פירת** (רפ"י): ומה עם נפשו של הילד, המשמש כמשכיר בידי אנשים כאלה?

● **אורי אבנרי**: בימים אלה חל יוסי-השנה לטביעת פטרית, ואני זוכר שבאותם ימים אמרו האנגלים את אותם הדברים, שאנחנו מנצלים לרעה את הפליטים היהודיים כדי לערוך הפגנה ציונית.

הניצול הזה הוא למען הילד. האשה אינה לוקחת את הילד להפגנה כדי להשיג לעצמה יזון שהיא הנאה בחיים. אני מניח שבי-90% מהמיקרים האלה, כאשר אדם לוקחת את ילדה להפגנה כשהיא במצב של יאוש, — מצדק או לא מצדק, היא חושבת שזה מוצדק — היא מאמינה בתוס' לב שזה מעשה שנועד לטובת הילד.

● זה לא נעים לפקיד. לפקיד יש זכות לעבוד בשקט, וכי אוירה נעימה יותר. אבל זה תפקידו של הפקיד, לשם כך העמידו אותו באותו מקום, עבור זה הוא מקבל משכורת. הפקיד נמצא במקום כדי שיפעיל אמצעי-שיכונו, אמצעי- הסברה, וינסה להגיע ללבו של האדם, ורק במיקרה קיצוני מאד יפעיל אמצעים דרסטיים יותר.

● אין צורך בחוק זה לאותם מיקרים קיצוניים. יש די והותר אמצעים וחוקים אחרים לצורך כזה.

הצעת-החוק איננה מסתפקת בכך. היא גם מטילה על האחראים לחוסים את חובת ההוכחה, כפי שהדבר בא לביטוי בסעיף 3. חובה כזאת פסולה מעיקרה ונוגדת את המוסר הציבורי, בין אם היא מופיעה בחוק-בטחון המדינה, בין אם היא מופיעה בחוק המתיימר להגן על חוסים.

באותה רוח מציע סעיף 4 בהצעת-החוק להסמין קצין- משטרה להעביר חוסה למקום אחר, מתן סמכות מעין זו בעניין כה אוושי, לקצין-משטרה, תחת למסרה, לפחות, בידי קצין-סעד, אינה נראית לנו. הצעה אחרונה זאת תוא- מת את המגמה הכללית של הצעת-החוק, שמקורה במוח בירוקראטי קר, ולא בלב אוושי חם. אני מבקש את הכנסת, בכל לשון של בקשה, שלא לתת ידה לחוק זה.

„פגונו! לקוי! בלתי-שלט!“

● **בריס אלה קבעו**, למעשה, את הסיגנון הכללי של הוויכוח. רק שני ח"כים הגנו בפה מלא על ההצעה — דבורה נצר (מפא"י), שהתרכזו אך ורק על הנוק הגרם לילד המשתתף בהפגנה כזאת, ומרדכי סורקיס (רפ"י), ש' התייצב בפאתוס רב להגנת המנגנון, אותו הוא ייצג שנים ארוכות כראש עיריית כפר-סבא. שניהם אמרו דבריי-טעם, אך לדעתי היו אלה נימוקים מישניים — לעומת הנסיון המחפיר להפעיל ובית-הסוהר נגד מוכי-גורל מיו- אשים.

כל שאר הנואמים קמה, בזה אחר זה, ונקטו עמדה זהה עם זו שלנו. אבתהם טייאר (חרות), אחד הח"כים המעטים מבני עדות-המזרח, דיבר בלהט על הסבל המשתתף במיק- רים אלה, ושלל את החוק מכל וכל, מחוץ לכמה פרטים צדדיים. שלמה רוזן (מפ"ם) הצדיק אף הוא כמה פרטים, אך שלל את הדברים העיקריים. שלמה יעקוב גרוס (אגודת ישראל) עלה על כולם, ציטט פסוקים רבי-ירושם מן התנ"ך והתלמוד, שלל את החוק לחלוטין, כך עשו יעקוב כ"ץ (פא"י), אמיל וביבי (ח"ח) וחלוסי קול (ליבראלי-עצמאיים). בלטה חברת-מפא"י האהודה, רחל צברי, בנאום נרגש מן הלב, בו האשימה את מנסחי-החוק בבלאכת-רמייה, וב' נסיון מודע להונות את הציבור לגבי כוונתם האמיתית.

לשיא הגיע יצחק רפאל, איש המפד"ל, שגינה את החוק באופן קיצוני, ותקף את חברו למפלגה, בורג. „אני מביע צער ותמהון על ששר-הסעד קיבל על עצמו שליחות ממשל- תית זו“, קרא בקול מורם, „חוק זה פגום, לקוי, בלתי-שלם — והמעט שיש בו אינו נראה לי.“

● היתה בכך, מן הסתם, נקמה של רפאל בבורג, אשר בעד- אין בעת הדיון על הסרת חסינותו בפרשת תל-גיבורים. רפאל ובורג הם כעת אויבים מושבעים. אך רפאל הסתמך על ההלכה הדתית, הוכיח שהיא שוללת לגמרי את הצעת השר הוותיק.

● כבר בעת הדיון שמת' לב לעובדה תמוהה: בעוד שאני * השר בורג הביא כדוגמא אדם שערך הפגנה כדי לקבל כסף להחזקת הקטין, ושחנתנגד להכנסת הקטין למוסד מתאים. ** בשעה שנדונה הסרת החסינות של רפאל, נטשה סיעתו של בורג את האולם, וכך נוצר רוב להסרת החסינות לגבי סעיף-אישום נוסף, ורקלא כן היה קיים רוב למחיקתו.

● **כר' כנסת ותיק** שאל אותי, השבוע, בצאתנו מאולם המליאה, מהי התרשמתי החזקה ביותר עד כה מעבודת הכנסת.

עניתי לו, בלי היסוס: „חוסר-הקשר, הקיים בבית הזה, בין המילים והמעשים.“

יכולתי להגדיר זאת גם בצורה חריפה יותר: „ריבוי המיקרים בהם מצביעים חברי-כנסת נכבדים נגד דברי עצמם!“ כדוגמה נאה לכך יכול לשמש הדיון שנערך, בשבוע ש' עבר, בקריאה ראשונה על חוק קטן וקצר, שנקרא „חוק ההגנה על החוסים, תשכ"ה 1965“. אולי כדאי להתעכב דווקא עליו, כדי להמחיש לבוחרים מה קורה, בעצם, בבית המחוקקים.

אשט, אט לא הוכוז ההיפך

● **צעת-החוק הנוגשה** עליידי שרה-הסעד, יוסף בורג, היא 1) כוללת רק ארבעה סעיפים, בתוספת 100 מילים של דברי-הסבר.

החוק בא, כביכול, להגן על חוסה — קטין שלא מלא לו 14 שנה, וכן זקן או נכה שאינם יכולים לדאוג לעצמם. הוא מכון נגד האחראים לחוסים אלה: הורים, חורים חורגים, מאמצים, אפטרופסים וכדו'.

הוא מטיל מאסר של שלושה חודשים, או קנס של אלף ל"י, על אחראי ה"גורם... שהחוסה ימצא במקום הפתוח לציבור, כדי להסב תשומת-לב לעניין שהאחראי מעוניין בו, או אגב נסיון להסב תשומת-לב הציבור לכך, או „כדי להפעיל על אדם לחץ לעשות מעשה...“

● בקיצור: כדי למנוע הפגנה במשרד-הסעד או במקום אחר, תוך הבאת החוסה עימו.

● סעיף 3 קובע שאם נמצא החוסה במקום כזה, בניסיונה כאלה, נחשב האחראי אוטומאטית כאשם — אלא אם כן מוכיח הנואש את ההיפך. סעיף 4 קובע כי קצין-משטרה, בהתייעצות עם פקיד-סעד, יכול במיקרה כזה להעביר את החוסה למקום אחר.

● הצעה זו הונחה על שולחן הבית עוד בשבוע הראשון של הכנסת החדשה, יחד עם כמה הצעות-חוק ממשלתיות

ח"כ יצחק רפאל
חז"ל הם נגד

אחרות על נושאים משעממים-כביכול. למראית-עין היתה זו הצעה בלתי-חשובה. יכולנו להתעלם ממנה, אך נסיוננו הארוך בהעולם הזה לימד אותנו כי מדובר כאן במיקרים הטראגיים ביותר של החברה הישראלית, בהם נתקלנו פעמים רבות בעבודתנו.

● לכן התכווננו היטב גם לדיון זה — כדי למנוע את קבלתה של הצעה זו בהיסחה-הדעת.

נגד המיואשים, החלשים, חסרי הישע

● **ורנו בא** עוד בראשית הוויכוח. בפרוטוקול הסטנוגי ראפי של הישיבה נרשמו דברינו כלהלן:

● **אדוני היושב-ראש**, כנסת נכבדה,

● **סידנת העולם הזה** — כוח חדש מציעה להחזיר הצעת- חוק זו לממשלה, בצירוף המלצה תמה לגנוז אותה כליל ולצמתות.

● **זה חוק הגנה על חוסים**. זהו חוק הגנה על פקידים, מוסדות ומנגונים.

● **כל אדם יתנגד** לניצולם לרעה של קטינים, נכים וזקנים בידי הורים ומאמצים חסרי-מצפון, למשל לשם קיבוץ נדבות. אך קיימים די והותר חוקים הבאים להבטיח הגנה בפני ניצול כזה, ולא לכך מתכוון בעל הצעת-חוק זו.

● **החוק מכון נגד** האשה המיואשת, שאינה יודעת איך להביא פת לחם לילדיה, להלוקחת את הילדים ללשכת-הסעד המקומית לשם הפגנה, הוא מכון נגד האחראי על נכה, המאמין שלא יצול כזה, ולא לכך מתכוון בעל הצעת-חוק זו. להזעיק בעזרתו את מצפון הציבור.

● **אין טעם**, אדוני השר, להביא לדוגמה דווקא את המיקרה שהוא יוצא-דופן, כאשר אדם עורך הפגנה בעזרת קטין על-

אורי אבנרי